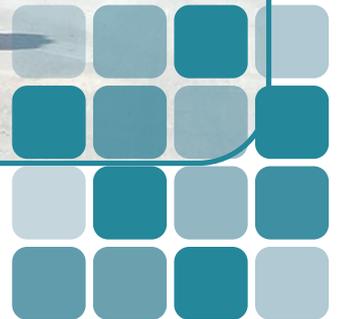

RUSYA'NIN SURİYE'DE FIRAT'IN DOğUSU İÇİN YENİ GİRİşİMİ: MOSKOVA'DA PYD-HİP MUTABAKATI

OYTUN ORHAN, SİBEL DÜNDAR

Telif Hakkı

Ankara - TÜRKİYE ORSAM © 2020

Bu çalışmaya ait içeriğin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu çalışmada yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

Ortadoğu Araştırmaları Merkezi

Adres : Mustafa Kemal Mah. 2128 Sk. No: 3 Çankaya, ANKARA

Telefon : +90 850 888 15 20 Faks: +90 312 430 39 48

Email : info@dorsam.org.tr

Fotoğraflar: Anadolu Ajansı (AA), Shutterstock

RUSYA'NIN SURİYE'DE FIRAT'IN DOĞUSU İÇİN YENİ GİRİŞİMİ: MOSKOVA'DA PYD-HİP MUTABAKATI

Yazarlar Hakkında

Oytun Orhan

Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezun olmuştur. Yüksek lisansını Hacettepe Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde tamamlamıştır. 2009'dan bu yana ORSAM'da görev yapan Orhan, Suriye ve Lübnan konularına yoğunlaşmaktadır. Başta Suriye, Irak, Lübnan ve Ürdün olmak üzere Ortadoğu bölgesinde çok sayıda saha çalışması yürüten Orhan, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde doktora çalışmalarını sürdürmektedir.

Sibel Dündar

Lisans eğitimini Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde tamamlamıştır. Ortadoğu Araştırmaları Merkezi (ORSAM) Levant Çalışmaları Koordinatörlüğü'nde uzman yetiştirme programı kapsamında bursiyer olarak görev yapmıştır. Hâlihazırda ORSAM bünyesinde aynı birimde araştırma asistanlığı görevini yürütmektedir. İyi derecede İngilizce, başlangıç seviyesinde Arapça bilmektedir.

Eylül 2020

İÇİNDEKİLER

Giriş.....	3
Aktörlerin Fırat'ın Doğusu Vizyonu	3
Rusya'nın Fırat'ın Doğusunda Üstünlüğü Ele Geçirme Girişimleri	4
Mutabakatın İçeriği.....	6
Türkiye'nin Pozisyonu.....	7
Sonuç	9

Giriş

Suriye'de yıllardır süren krizin çözümü sahadaki tüm iç ve dış aktörlerin uzlaştığı bir siyasi çözüme bağlıdır. Bu noktada önemli tartışma konularından biri Suriye siyasi çözüm masasında hangi aktörlerin yer alacağıdır. Zira soruna müdahil devletler arasında Suriye'de çatışan aktörlerin meşruiyeti ve hangisinin terör örgütü olup olmadığı konusunda görüş ayrılıkları yaşanmaktadır. Türkiye, Suriye'de PKK terör örgütünün Suriye kolu PYD/YPG, IŞİD ve el-Kaide bağlantılı grupları terör örgütü olarak kabul etmekte ve bu aktörlerin siyasi çözümün parçası olmasına kesinlikle karşı çıkmaktadır. PKK ile PYD/YPG arasındaki organik bağ, örgütü destekleyen ve PKK'yı terör örgütü olarak kabul eden devletler tarafından da bilinmektedir. Ancak siyasi nedenlerle bu bağ görmezden gelinmekte, PKK ile PYD/YPG'nin ayrıştırılabileceği öne sürülmektedir. Suriye'de Fırat Nehri'nin doğusunda kalan bölgelerde ABD askerî koruması altında PYD/YPG denetiminde fiilen merkezden bağımsız hareket eden bir bölge oluşturulmuştur. Suriye krizi siyasi çözümü aşamasında en kritik tartışma başlıklarından biri bu fiilî alanın statüsünün ne olacağıdır.

Aktörlerin Fırat'ın Doğusu Vizyonu

ABD ve genel anlamda Avrupa ülkeleri, Fırat'ın doğusunda oluşan fiilî yapıya Suriye'nin toprak bütünlüğü çerçevesinde Kuzey Irak benzeri federal bir siyasi statü verilmesi konusunda isteklidir. Bu iddia, söz konusu ülkelerin resmî açıklamalarında yer almasa da Suriye'de federalizm talebini dile getiren tek aktör olan PYD/YPG'ye verilen siyasi, askerî, mali destek nedeniyle ortaya atılmaktadır. ABD'nin yönlendirmesi ve Türkiye'yi Ortadoğu'da sınırlandırmak gibi gerekçelerle S. Arabistan ve BAE de söz

konusu bölge ile ilişki geliştirmekte ve destek vermektedir.

Sonuç olarak Suriye'nin geleceğinde, PYD/YPG'nin rolü konusunda ABD ve Rusya'nın bazı farklılıklar dışında birbirine yakın bir pozisyona sahip oldukları görülmektedir. Bu beklentinin önündeki en büyük engellerden biri Suriye'de çözümün anahtar ülkelerinden olan Türkiye'dir.

Rusya her ne kadar ABD ve Batı ile Suriye'de rakip olsa da Suriye'nin federal bir yapıya sahip olması, PYD/YPG'nin siyasi çözüm masasında olması konusunda benzer bir pozisyona sahiptir. Rusya tarafından hazırlanan ve bir Astana Zirvesi'nde dağıtılan Suriye Anayasa taslağında "Suriyeli Kürtlere kültürel özerklik verilmesi, özerk teşkilatların kurulması ve Suriye ordusuna bağlı özerk silahlı yapıların olması" gibi maddeler bulunmaktadır. Rusya açısından PYD/YPG'ye ilişkin sıkıntı örgütün aşırı şekilde ABD nüfuzu altına girmiş olmasıdır. Rusya'nın PYD/YPG'yi ABD etkisinden kurtarıp kendi nüfuz alanına çekebildiği oranda örgütün arkasında durma ihtimali söz konusudur. Rusya buna dönük olarak süreç içinde PYD/YPG'nin Suriye'de hedeflerine ulaşabilmesi için adresin ABD değil kendisi olduğunu göstermeye çalışmıştır. Rusya bu bağlamda Suriye rejimi ve PYD/YPG arasında bir dizi görüşme ve pazarlığa ara buluculuk yapmıştır. Ancak bu pazarlıklar, ABD'nin PYD/YPG'yi görüşmelerden çekilmeye zorlaması, rejim ve PYD/YPG'nin beklentileri arasındaki makasın çok açık olması gibi nedenlerle başarısızlığa uğrasa da sonuç olarak Rusya'nın da Suriye'de PYD/YPG'nin rolü konusunda ABD'den çok da

farklı bir vizyona sahip olmadığı söylenebilir. Bu noktada Rusya açısından en büyük engel, Rusya'nın Astana Platformu kapsamında Suriye'nin toprak birliği ve bütünlüğü ilkesine sahip çıkması ve bu ilkelere bağlı olan Türkiye ve İran gibi aktörlerle iş birliği yapıyor olmasıdır. Daha önemlisi ise Suriye'de federalizm tekliflerine karşı çıkan başlıca aktörün Esad rejimi olmasıdır. Bu durum Rusya'nın pozisyonunu zaman içinde iş birliği yaptığı bölge ülkelerinin pozisyonuna göre revize etmesini beraberinde getirmektedir.

Sonuç olarak Suriye'nin geleceğinde, PYD/YPG'nin rolü konusunda ABD ve Rusya'nın bazı farklılıklar dışında birbirine yakın bir pozisyona sahip oldukları görülmektedir. Bu beklentinin önündeki en büyük engellerden biri Suriye'de çözümün anahtar ülkelerinden olan Türkiye'dir. Türkiye'nin, Suriye'deki kırmızı çizgilerinden biri ülkenin toprak bütünlüğünün ve siyasal birliğinin korunması, PKK'nın Suriye kolu PYD/YPG'nin alan kontrolüne son verilmesi ve örgütün fiilen oluşturduğu siyasi, idari ve güvenlik yapılanmasının bütün bileşenleri ile ortadan kaldırılmasıdır. Dolayısıyla ABD ve Rusya'nın PYD/YPG'ye bir siyasi statü sağlayabilmek için Türkiye engelini aşabilmesi gerekmektedir. ABD ve Rusya farklı kanalları kullansa da bu soruna çözüm bulabilmek adına benzer bir yol takip etmektedir. Bu yaklaşıma göre "PYD/YPG değil ama Suriyeli Kürtler siyasi çözüm masasında olmalıdır." ABD bu doğrultuda "PYD/YPG ile PKK'nın ayrıştırılabileceğini, PYD/YPG'nin Suriye ile sınırlı hedefleri olan ve sadece Suriyeli bileşenlerden oluşan yerel bir aktör olabileceğini" savunmaktadır. ABD diğer taraftan PYD/YPG ile Erbil'e yakın duran Suriyeli Kürt partilerin çatı yapılanması olan Suriye Kürt Ulusal Konseyi (SKUK) arasında birlik görüşmelerine ara buluculuk etmektedir. Bu görüşmeler başarıya ulaştırılabilirse SKUK üzerinden PYD/YPG'ye

uluslararası meşruiyet kazandırılması, Türkiye engelini aşılması ve böylece örgütün siyasi çözüm masasında yerinin garanti altına alınması amaçlanmaktadır.

PYD/YPG ile SKUK arasında devam eden birlik müzakerelerinde ikinci etaba geçilmesi ABD'ye Suriye sahasında belirli bir üstünlük kazandırmıştır. Ayrıca ABD merkezli Delta Crescent Energy LLC petrol şirketinin Suriye'nin kuzeydoğusunda petrol çıkarmak, işlemek ve ticaretini yapmak üzere ana omurgasını PYD/YPG'nin oluşturduğu, Suriye Demokratik Güçleri (SDG) ile petrol anlaşması yapması bu üstünlüğe önemli derecede bir katkı sağlamıştır. Her iki gelişmede asıl amaç Astana sürecinde atılan ve daha sonrasında BM öncülüğündeki Cenevre Platformu'na dâhil edilen Anayasa Komitesi görüşmelerine PYD'nin, Suriyeli Kürtlerin meşru temsilcisi olarak davet edilmesi olmuştur. PYD bu sürecin bir parçası olmayı başarabilirse Suriye'nin geleceğinde söz sahibi olma hakkı elde edecek, fiilen oluşturduğu alana ulusal ve uluslararası tanıma sağlayacaktır. ABD, Suriyeli Kürtleri tek bir çatı altında toplama girişimlerini farklı yollar ile sürdürmeye devam ederken diğer bir ana aktör Rusya'dan Suriye'deki dengeleri kendi lehine çevirebilecek bir hamle gelmiştir.

Rusya'nın Fırat'ın Doğusunda Üstünlüğü Ele Geçirme Girişimleri

PYD/YPG/SDG'nin siyasi kanadı olarak faaliyet gösteren Suriye Demokratik Meclisi (SDM) Rusya'nın daveti üzerine 29 Ağustos 2020 tarihinde Moskova'da ağırlandı. Taraflar arasında daha öncesinde de görüşmelerin yürütüldüğü ve karşılıklı ziyaretlerin gerçekleştiği bilinmektedir. Fakat bu seferki girişimde Moskova hükümetinin ilk kez resmî bir davette bulunması

dikkat çekmiştir. 29 Ağustos'ta Moskova'ya giden heyet içinde SDM Yürütme Komitesi Başkanı İlham Ahmed'in yanı sıra SDM Eşbaşkan Yardımcısı Hikmet Habib, Süryani Birlik Partisi Başkanı Sanherib Barsoum ve SDM Mısır Temsilcisi Sihanok Dibo yer almıştır. Merkezi Şam'da bulunan ve Moskova merkezli Suriyeli muhaliflerin kurduğu Halkın İradesi Partisi (HİP)'nin de yer aldığı görüşmeler sonucunda taraflar arasında siyasi çözüme ilişkin 31 Ağustos'ta bir mutabakat imzalanmıştır. Heyet, mutabakatın ardından Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov ile bir araya gelmiştir. Konu ile ilgili BM Özel Temsilcisi Geir O. Pedersen'i bilgilendiren Lavrov, görüşmelerden haberdar olmadıklarını ve müzakerelerde belirleyici herhangi bir rol oynamadıklarını belirtse de zaman ve mekân bağlamı durumun tam tersine işaret etmektedir. Moskova'daki görüşmelerin ABD'nin Suriye Özel Temsilcisi James Jeffrey ve beraberindeki heyetin resmî temaslarda bulunmak üzere Türkiye'ye gelerek Suriyeli mu-

haliflerle görüştüğü tarihe denk gelmesi oldukça dikkat çekmiştir. Nitekim Şam, Cenevre Görüşmeleri öncesi ABD'li heyetin Türkiye'de Suriyeli muhalifler ile bir araya gelmesine tepki göstermiştir. 25-29 Ağustos tarihleri arasında Anayasa Komitesinin üçüncü tur görüşmeleri gerçekleşmiş, henüz yazım aşamasına geçilemeye de taraflar arasında önceki iki toplantıya göre daha olumlu bir atmosfer yakalanmıştır. Moskova'da zamanlama açısından kritik bir tarihte imzalanan bu mutabakatın Rusya'nın girişimi ile gerçekleşmiş olma ihtimali neredeyse kesindir.

HİP, Suriye muhalefeti olarak anılsa da ülke dışında örgütlenen muhalif partilerden değildir. Moskova güdümünde hareket eden HİP'in ilerleyen dönemlerde Cenevre sürecinde aktif olması beklenmektedir. Esad rejimi ile yakın ilişkilere sahip olan HİP Genel Sekreteri Kadri Cemil'in Suriye muhalefetine Moskova temsilcisi olduğu

ve daha öncesinde Suriye Komünist Partisi'nde yer aldığı bilinmektedir. Cemil, 2012'de kurulan ve ulusal uzlaşma çabaları çerçevesinde şekillendirilmeye çalışılan mutabakat hükümetinde bakan olarak görev yapmış, rejimin bilgisi dışında dış temaslarda bulunduğu gerekçesi ile görevden alınmıştır. Bu süreçte Moskova ile var olan ilişkilerini daha da geliştirmiştir. Suriye başbakan yardımcılığı geçmişine de sahip olan Cemil, Rusya'nın Suriye'nin geleceğinin belirlenmesinde yer alacak şekilde öne sürdüğü bir figür olarak süreç içinde öne çıkmıştır.

Mutabakatta yer alan dördüncü maddede Suriye'nin toprak bütünlüğü çerçevesinde özerk yönetim deneyimlerinin dikkate alınacağı idari bir yapılanmadan bahsedilmektedir. Söz konusu madde ülkenin kuzeydoğusunda fiilî varlık gösteren ancak meşru bir dayanağa sahip olmayan sözde "Kuzey ve Doğu Suriye Özerk Yönetimi"nin tüm taraflarca tanınması ve ülkede federal bir yapılanmaya gidilmesi teklifini içermektedir.

Mutabakatın İçeriği

İlham Ahmed ile HİP Genel Sekreteri Kadri Cemil'in bir araya gelerek imzaladığı mutabakat, beş temel maddeyi içermektedir. Maddelerin içerikleri ve taşıdıkları anlamlar şu şekilde değerlendirilebilir. Mutabakatta yer alan ilk madde, Suriye'nin toprak bütünlüğüne vurgu yapmaktadır. Bu birliğin eşit vatandaşlığa dayanan demokratik bir anayasa temelinde inşa edilmesi gerektiği belirtilmektedir. Ülkenin tüm kesimlerini ilgilendiren dış politika, ekonomi ve savunma gibi alanlarda tek bir mekanizmanın devreye gireceği, diğer meselelerde ise devlet merkezinin gücünü azaltarak yerel yönetimlerin yetkilerinin artırılmasını öngören ademimerkeziyetçi bir yönetim modeli önerilmektedir. Mutabakatta yer alan dördüncü maddede Suriye'nin toprak bütünlüğü çerçevesinde özerk yönetim deneyimlerinin dikkate alınacağı idari bir yapılanmadan bahsedilmektedir. Söz konusu madde ülkenin kuzeydoğusunda fiilî varlık gösteren ancak meşru bir dayanağa sahip olmayan sözde "Kuzey ve Doğu Suriye Özerk Yönetimi"nin tüm taraflarca tanınması ve ülkede federal bir yapılanmaya gidilmesi teklifini içermektedir. Buradan Suriye'nin yönetim şeklinin değiştirilmesinin amaçlandığı ve Rusya'nın da bu sürece garantör olarak destek verdiği sonucu akıllara gelmektedir. Anlaşmada yer alan diğer maddelerde Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin 2254 numaralı kararının tam uygulanabilmesi için SDM'nin de dâhil olduğu bir süreç öngörülmüştür. Söz konusu BM kararı, Şam yönetimi ve muhalif grupların uzlaşması üzerinden Suriye'de bir geçiş yönetiminin uygulanmasını içermektedir. SDM'nin bu sürece bir aktör olarak kabul edilmesi uzun yıllardır arayışı içinde olduğu ve farklı yollarla kazanmaya çalıştığı meşruiyet zeminini elde etmesini sağlayacak bir araç olacaktır. Bugüne kadar gelinen noktada PYD, sürecin bir

tarafı olarak Cenevre'ye dâhil edilmemiş ancak platformda yer alınabilmesi adına çeşitli yollara başvurulmuştur. Nitekim ABD'nin de aynı amaçlarla uzun yıllardır yürüttüğü stratejiye bir katkının da Rusya tarafından sağlandığını söylemek mümkündür.

Mutabakatta yer alan üçüncü maddede, "Suriye'deki Kürt sorununun, uluslararası sözleşmelerde garanti edilen hakların tanınması temelinde çözüleceği" belirtilmektedir. Ancak dikkat edilmesi gereken asıl mevzu, bu hakların meşru bir dayanağı olmayan ve tek taraflı özerklik ilan eden bir yapı üzerinden tanımlanmaya çalışılmasıdır. Taraflar Suriye'nin kuzeyi ve doğusunda YPG işgali altındaki toprakların durumunu "toplumsal bir ihtiyaç" olarak nitelendirmiştir. Anlaşmada yer alan son madde "YPG'nin tüm unsurlarının Suriye rejimi ordusuna dâhil edilmesi ve ülkede diğer askerî varlıkların reddedilmesi" olmuştur. YPG'nin tamamen ABD himayesine girmesini istemeyen Rusya, zaman zaman Suriye rejimi ile YPG'yi müzakere masasına oturtmuş ancak taraflar arasında özellikle sınır kapıları ve petrol sahalarının merkeze devri gibi şartlar nedeniyle anlaşmazlıklar yaşanmıştır. Bu konuda taraflar arasında en yakın diyalog Suriye ordusunun 30 Ekim 2019'da YPG'nin de bünyesinde bulunduğu SDG'den kendilerine katılmak isteyenleri kabul edeceklerini duyurması ile gerçekleşmiştir. Ardından Suriye İçişleri Bakanlığı YPG'nin kolluk gücü gibi hareket eden "Asayiş"i iç güvenlik birimlerine katılmaya çağırmıştır. Şam yönetimi tarafından atılan bu adımın asıl amacı ise, 9 Ekim 2019'da başlatılan Barış Pınarı Harekâtı sürecinde YPG ile Türkiye'ye karşı ortak hareket etmek olmuştur. Yapılan bu çağrılara YPG tarafından olumlu yanıt verilmiş ancak "safların birleştirilmesinin SDG'nin özel statü ve yapısını koruyacak ve tanıyacak siyasi bir anlaşmaya bağlı olduğu ve bu tür bir adımın Suriye ordusunun yeniden yapılandırılması için

sağlam bir mekanizma gerektirdiği" yanıtını vermiştir. Verilen cevaptan da anlaşılacağı üzere YPG/SDG'nin kendi özerk yapısının bozulmadan siyasi ve askerî anlamda kabul edilmesi şartı, taraflar arasında olası bir birleşmenin önündeki en büyük engel olmuştur. Şam yönetiminden gelen açıklamalarda ise özerk bir yapı kesin bir dil ile reddedilmektedir. Tarafların Moskova'daki son girişiminden yola çıkarak, YPG unsurlarının tümüyle Suriye rejimi ordusuna entegre edilmesinin hâlen gerçekçi bir seçenek olmadığı söylenebilir.

Rusya'nın attığı bu adımın, Suriye'nin geleceği için ortaklaşa inşa edilen sürece zarar vermesi muhtemeldir. Varılan mutabakatta Suriye genelini kapsayacak bir yaklaşım olsa da taraflardan birinin meşru bir temsil gücü olmadığı göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Türkiye'nin Pozisyonu

Türkiye, Rusya'nın bu girişimine Dışişleri Bakanlığı vasıtası ile yanıt vererek "terör örgütü PKK/YPG güdümündeki sözde SDM unsurlarından oluşan bir grubun Rusya Federasyonu'na davet edilmesi ve Rus resmî makamları tarafından üst düzeyde kabul edilmesinin kaygıyla karşılandığı" belirtilmiştir. Nitekim Astana garantörlerinin son olarak 25 Ağustos 2020 tarihinde Cenevre'de yaptıkları toplantı sonucu yapılan ortak açıklamada da gayrimeşru oluşumların bölücü gündemlerine karşı ortak tutum beyan edilmiştir. Sonuç itibarı ile Rusya'dan Astana ruhuna ve Astana formatındaki toplantılarda verilen taahhütlere uygun hareket edilmesinin beklendiği iletilmiştir. Rusya'nın attığı bu adımın,

Suriye'nin geleceği için ortaklaşa inşa edilen sürece zarar vermesi muhtemeldir. Varılan mutabakatta Suriye genelini kapsayacak bir yaklaşım olsa da taraflardan birinin meşru bir temsil gücü olmadığı göz önünde bulundurulması gerekmektedir. ABD ve Rusya'nın PYD'nin siyasi sürece entegre edilmesi çalışmalarında girdiği bu yarışa Türkiye net bir şekilde karşı durmaktadır. Bu çerçevede Suriye'nin geleceği için atılan adımlar, ülkenin toprak bütünlüğü ve birliğinin sağlanacağı, halkın iradesinin dikkate alınacağı ve terör yapılarının izin verilmeyeceği bir zemine sahip olması gerekmektedir.

ABD ve Rusya, yukarıda ifade edildiği üzere Fırat'ın doğusunun statüsü, PYD'nin siyasi çözüm sürecine dâhil edilmesi ve siyasi sürece nasıl dâhil edilmesi gerektiği konusunda özü itibarıyla benzer yaklaşımlara sahiptir. Ancak iki aktör oluşacak yeni yapı ve YPG kartının kendi kontrollerinde olması noktasında rekabet etmektedir. PYD/YPG ise siyasi statü hayaline ulaşabilmek için hem ABD hem de Rusya'ya ihtiyacı olduğunu düşünmektedir. Dolayısıyla PYD en önemli gücü olan ABD desteğini koruyup bu desteğe dayanarak Rusya ve rejim ile müzakerelerde elini güçlendirmeye çalışmaktadır. Moskova'da imzalanan mutabakat Rusya açısından PYD/YPG kartını kontrol etme girişimi, PYD/YPG açısından

ise meşruiyet kazanma ve siyasi çözüm masasına oturma hedefine doğru atılmış bir adımdır. Bu hedefler bağlamında düşünüldüğünde Moskova Mutabakatı, Türkiye'nin Fırat'ın doğusuna ilişkin tehdit algısını daha da körükleyecek bir girişimdir. Türkiye, ABD'nin PYD ve SKUK arasında birlik oluşturma çabalarına da aynı algı ile yaklaşmaktadır. Türkiye, ABD ve Rusya'nın bu girişimlerini PYD/YPG'ye meşruiyet kazandırma girişimi olarak okumaktadır. Ancak Türkiye'ye göre bu adımlar PYD/YPG'ye meşruiyet kazandırmayacak tersine ona meşruiyet kazandırmak için kullanılan meşru siyasi yapıların meşruiyetini ortadan kaldıracaktır. Ayrıca Suriye'de gerçek anlamda bir siyasi çözüme, rejimin müttefiki Moskova güdümündeki muhalifler ile değil, siyasi ve askerî sahada mücadele veren Türkiye merkezli Suriyeli muhalifler ile anlaşma yoluyla mümkün olacaktır. Şam ve muhaliflerin belki de üzerinde uzlaştığı tek konunun Suriye'nin toprak bütünlüğü ve siyasal birliğinin korunması olduğu gerçeği göz ardı edilmemelidir.

Son olarak Rusya'nın bu adımını, Türkiye ve Rusya arasında iş birliği ve rekabetin iç içe olduğu ve Suriye, Libya, Karadeniz, Kafkasya, Ukrayna gibi sahalarda yürütülen ilişkiler ile birlikte de okumak mümkündür. İki ülke söz konusu alanlarda farklı çıkar tanımlamalarına ve gelecek vizyonlarına sahiptir. Ancak bu durum

Türkiye ve Rusya'nın bazı ortak ilkeler temelinde iş birliği yapmasına engel oluşturmamaktadır. Taraflar bu başlıklara ilişkin bir taraftan diplomatik müzakere yürütürken diğer taraftan sahada birbirlerini zorlayacak adımlar atmaktan çekinmemektedir. Bu durum bütün dosyaların birbiri ile etkileşim içinde olmasını beraberinde getirmektedir. Özellikle Rusya'nın farklı sahalarda yaşadığı sıkıntıları açmak için İdlib ve PYD/YPG konularını birer anahtar olarak gördüğü söylenebilir. Dolayısıyla Rusya, PYD/YPG kartını oynayabileceğini göstererek diğer konularda yürütülen müzakerelerde Türkiye'ye karşı elini güçlendirmek istemiş olabilir. Ancak Türkiye açısından PYD/YPG meselesinin kırmızı çizgi olduğu ve bu kartın araçsallaştırılmasının sonuçlarının ne olduğu Türkiye-ABD ilişkilerinin geldiği noktada açık bir şekilde görülmektedir.

Sonuç

Suriye krizinin tarafları arasındaki karmaşık ilişkiler nedeni ile atılan her adım farklı sonuçlar doğurabilmektedir. Bu bağlamda Moskova'da varılan mutabakatın da bazı sonuçları beraberinde getireceğini söylemek mümkündür. Şam merkezli HİP ile PYD'nin siyasi kanadı SDM arasında imzalanan mutabakat, Suriye'nin genel durumuna ve geleceğine yönelik maddeler içermesi bakımından ön plana çıkmaktadır. Rusya'nın daha önceki uzlaştırma girişimleri tarafların "federal yapılanma" konusundaki farklı tutumları nedeniyle başarısız sonuçlanmıştır. Mutabakatın tek başına bu engeli aşmasını sağlamasını beklemek gerçekçi bir yaklaşım olmayacaktır. Ancak Rusya ve ABD tarafından PYD'nin meşru bir zemine kavuşması amacıyla bu tarz adımların devamının geleceğini söylemek mümkündür.

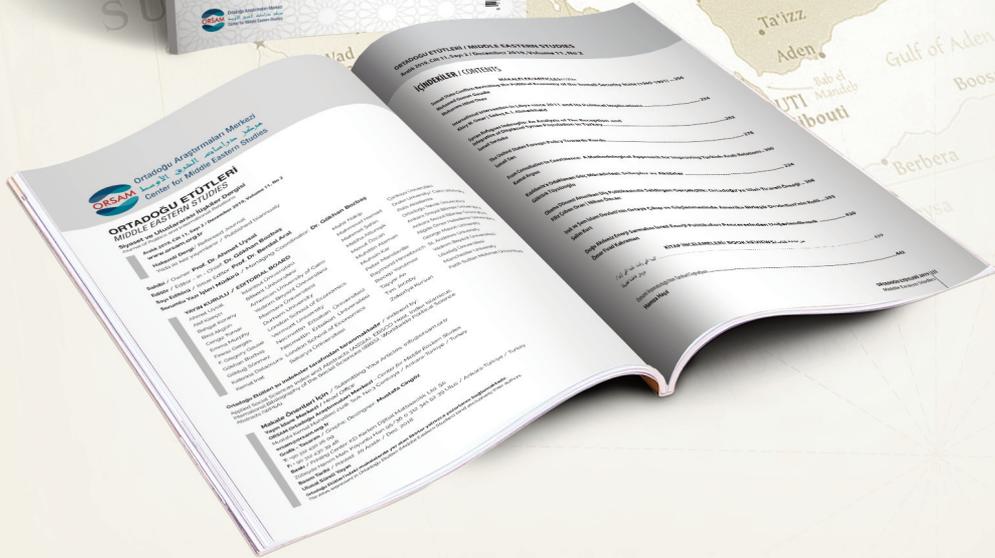
Türkiye, Rusya'nın bu tarz girişimleri karşısında diplomatik ve askerî sahada bazı adımlar atabilir. Türkiye, Rusya ile yürüttüğü müzak-

erelerde bu adımdan duyulan rahatsızlığı ileticektir. Yine diplomatik alanda bu tarz girişimlerin PYD'yi siyasi çözüm masasının ortaklarından biri hâline getirmesinin mümkün olmadığı, tersine böyle çabaların Türkiye ile Rusya arasında ortaklaşa sürdürülen Suriye krizine siyasi çözüm çabalarını geciktireceği ve hatta sabote edeceği Rusya tarafına iletilecektir. Diğer taraftan Rusya bu adım ile Türkiye'den farklı alanlarda taviz koparmak çabasında ise Türkiye'nin de elinde Rusya'yı rahatsız edebilecek siyasi ve diplomatik kozların olduğu gösterilebilir. Bu açıdan Kırım ve Doğu Ukrayna meselelerinin, Rusya açısından hassasiyet taşıdığı bilinmektedir. Türkiye esasen askerî sahada karşı hamlelerde bulunabilir. Barış Pınarı Harekâtı sonrasında Türkiye ve Rusya arasında varılan mutabakat uyarınca PYD/YPG'nin tüm bileşenleri ile birlikte Fırat'ın doğusundaki Türkiye-Suriye sınır hattından güneye doğru 32 kilometre çekilmesi gerekmektedir. Ancak aradan geçen zamana rağmen Rusya'nın bu taahhüdünü yerine getiremediği görülmektedir. Türkiye hâlen Libya, Doğu Akdeniz, Irak ve İdlib'de askerî angajmanlarını sürdürmektedir. Dolayısıyla yeni bir cephe açılmaması ve Rusya ile sürdürülen iş birliğinin şimdilik bozulmaması adına bu konuyu çok fazla gündeme getirmemektedir. Fakat kaçınılmaz olarak Türkiye kendi sınırlarında PYD/YPG varlığı ile siyasi ve askerî olarak mücadele edecektir. Bu da şartlar olgunlaştığında Türkiye ile Rusya arasında, aynen geçmişte Türkiye ile ABD arasında yaşanana benzer bir kriz tırmandırma sürecini beraberinde getirebilir. Bu aşamaya gelene kadar da Türkiye, noktasal askerî operasyonlar yoluyla sınırlarında terör örgütünün varlığına izin vermeyeceğini gösterebilir. Zaten basit bir harita okuması, Suriye'nin kuzeydoğusunda Türkiye-Suriye sınırında oluşturulacak bir yapının Türkiye ikna edilmeksizin istikrar üretmesinin mümkün olmadığını ortaya koyacaktır.

ORTADOĞU ETÜTLERİ

MIDDLE EASTERN STUDIES

Hakemli Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi

ORSAM Yayınları

ORSAM, süreli yayınları kapsamında Ortadoğu Analiz ve Ortadoğu Etütleri dergilerini yayınlamaktadır. İki aylık periyotlarla Türkçe olarak yayınlanan Ortadoğu Analiz, Ortadoğu'daki güncel gelişmelere dair uzman görüşlerine yer vermektedir. Ortadoğu Etütleri, ORSAM'ın altı ayda bir yayınlanan uluslararası ilişkiler dergisidir. İngilizce ve Türkçe yayınlanan, hakemli ve akademik bir dergi olan Ortadoğu Etütleri, konularının uzmanı akademisyenlerin katkılarıyla oluşturulmaktadır. Alanında saygın, yerli ve yabancı akademisyenlerin makalelerinin yayımlandığı Ortadoğu Etütleri dergisi dünyanın başlıca sosyal bilimler indekslerinden Applied Sciences Index and Abstracts (ASSIA), EBSCO Host, Index Islamicus, International Bibliography of Social Sciences (IBBS), Worldwide Political Science Abstracts (WPSA) tarafından taramaktadır.

📍 Mustafa Kemal Mah. 2128. Sok.
No:3 Çankaya/Ankara

☎ +90 (850) 888 15 20
📠 +90 (312) 430 39 48

✉ info@orsam.org.tr
🌐 www.orsam.org.tr

📱 orsamorgtr